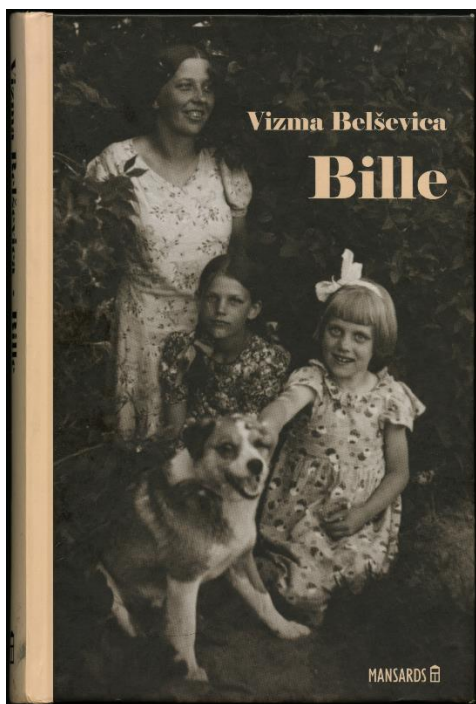

Grāmatas, kuras saistītas ar Latvijas kultūras kanona vērtībām

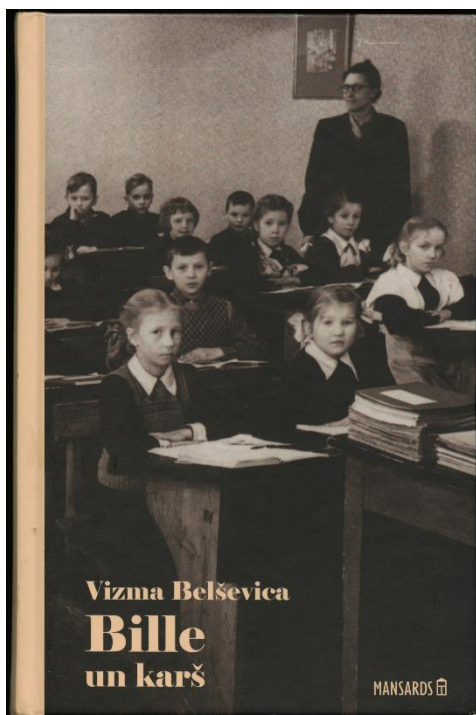
Piedāvājam nelielu ieskatu pēdējo gadu laikā izdotajās grāmatās, kuras iesakām izmantot, iepazīstot Latvijas kultūras kanona vērtības.

1990. gados Vizma Belševica sarakstīja triloģiju “Bille”. Pati autore uzsvēra, ka stāsts par Billi nav uzskatāms par autobiogrāfiju tiešā nozīmē. Viņas mērķis bija ilustrēt tā laika nomales trūcīgo cilvēku dzīvi Latvijā, kuriem “ulmaņlaiki” nenesa spožu dzīves uzplaukumu un labklājību, kā arī neradīja patriotisma jūtas par savu valsti, kaut arī tiem nebija raksturīga vēlme iekļauties kādas lielvaras sastāvā. Vizmas Belševicas “Bille” līdz ar to ir vēstījums bez ilūzijām par pasauli un cilvēkiem, neapsolot, ka pasauli iespējams pārveidot, taču tajā iespējams saglabāt godīgumu un skaidru redzējumu. “Bille” noslēdz 20. gadsimta bērnības atmiņu tēlojumu virkni latviešu literatūrā, gan turpinot, gan apvēršot to tradīciju, kuru aizsācis Jānis Jaunsudrabiņš ar “Baltās grāmatas” Mūsmājām, Anna Brigadere ar Anneles stāstiem triloģijā “Dievs, daba, darbs” un E. Birznieks-Upītis ar Pastariņa stāstu virkni. Bērna skats uz notikumiem ļauj lasītājam atšķirt patieso no nepatiesā, īsto no neīstā. Aiz šķietami vienkāršā vēstījuma un Billes vērojumiem, kas piemēroti tiklab bērnu kā pieaugušo literatūrai, autore it kā noslēpj prozas un laikmeta sarežģītību, izmantojot savu stilizētājas talantu, arī smalku un nesaudzīgu humora izjūtu.

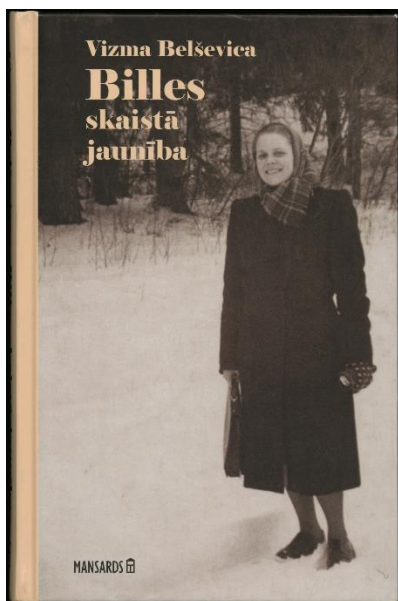
Belševicas vieta Latvijas kultūras notikumu ainavā iezīmējas arī Nacionālā kino centra programmā “Latvijas filmas Latvijas simtgadei” – tapusi filma “Bille” pēc Belševicas triloģijas motīviem, kuras pirmizrāde bija 2018. gadā. Filmas radošajā grupā ir scenārija autori Evita Sniedze un Arvis Kolmanis un režisore Ināra Kolmane. 2009.gadā uz Latvijas Nacionālā teātra skatuves režisors Valdis Lūriņš iestudēja izrādi „Bille”, kurā rakstnieces lomu atveido aktrise Dace Bonāte, izrāde repertuārā ieļauta vēl līdz šim brīdim. 2016.-2017.gadā apgādā „Mansards” par godu rakstnieces 85 gadu jubilejai atkārtoti tika izdotas “Billes” grāmatas.

Belševica, Vizma, Bille / Vizma Belševica ;
[Māris Garjānis, dizains]. Rīga : Mansards,
©2016 293, [1] lpp. ; 22 cm. ISBN
9789934121401.

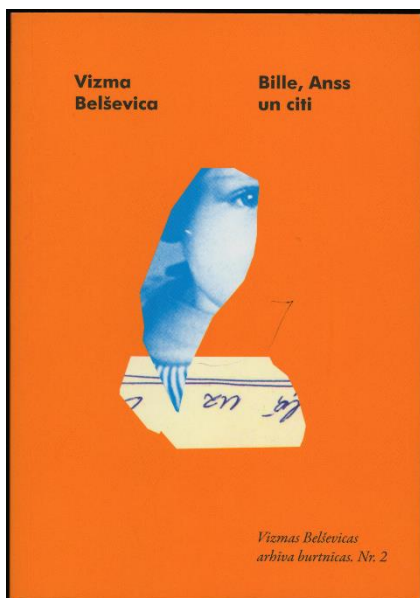
Belševica, Vizma, Bille un karš / Vizma
Belševica ; [Māris Garjānis, dizains]. Rīga :
Mansards, ©2016 317, [1] lpp. ; 22 cm. ISBN
9789934121517.

Belševica, Vizma, Billes skaistā jaunība / Vizma Belševica ; [Māris Garjānis, dizains]. [Trešais izdevums]. Rīga : Mansards, ©2017 254, [2] lpp. ; 22 cm. ISBN 9789934121654.

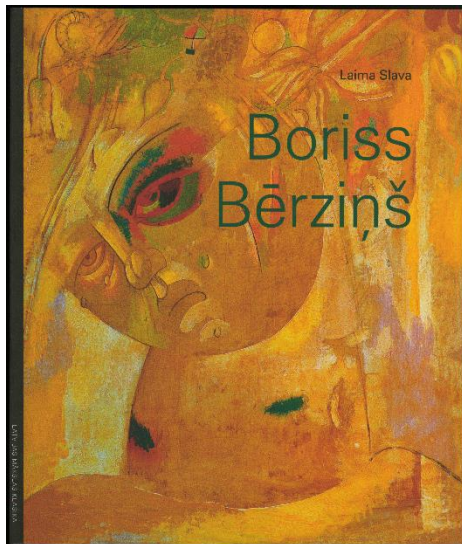

Belševica, Vizma, Nepazītā mīlestība un citi stāsti / Vizma Belševica ; [sastādītājs, redaktors un priekšvārda autors Jānis Elsbergs ; dizains: Zigmunds Lapsa]. Rīga : Mansards, ©2016 187, [1] lpp. : faksimili, ilustrācijas ; 19 cm. Vizmas Belševicas arhīva burtnīcas ; Nr. 1 . ISBN 9789934121395.

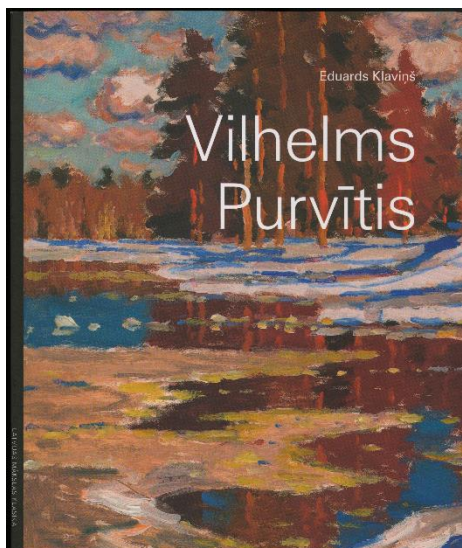

Belševica, Vizma, Bille, Anss un citi / Vizma Belševica ; sastādītājs, redaktors un priekšvārda autors Jānis Elsbergs ; dizains: Zigmunds Lapsa ; foto: Gunārs Janaitis, Juris Krieviņš, Juris Poišs. Rīga : Mansards, [2017] 164, [1] lpp. : faksimili, ilustrācijas, portreti ; 19 cm. Vizmas Belševicas arhīva burtnīcas ; Nr. 2 . ISBN 9789934121708.

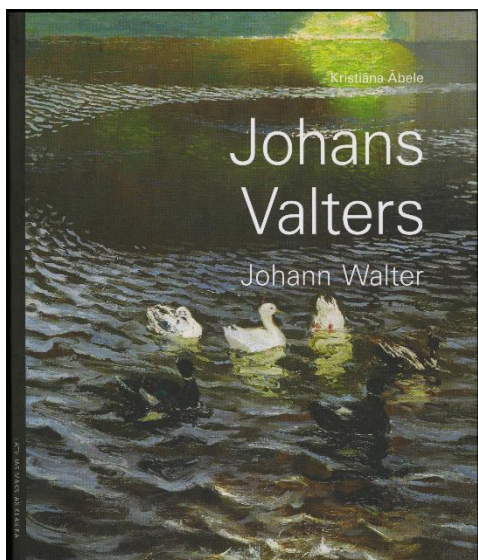
Izdevniecības “Neputns” Latvijas mākslas klasiķiem veltīto sēriju veido grāmatas, kuras vēstī par personībām un procesiem. Šis mantojums ir neatņemama Latvijas kultūras kanona sastāvdaļa, un tas uztverams kā nenovērtējams ieguldījums mākslas vēsturē un mūsu iespējās padziļināti to izpētīt.

Slava, Laima, Boriss Bērziņš / Laima Slava ;
[māksliniece Anta Pence ; literārā redaktore
Guna Pence ; tulkojums angļu valodā: Valdis
Bērziņš ; fotogrāfi: Normunds Brasliņš ...
[u.c.]. Rīga : Neputns, ©2016 140, [3] lpp. :
ilustrācijas, portreti ; 26 cm. Latvijas mākslas
klasika . ISBN 9789934512841.

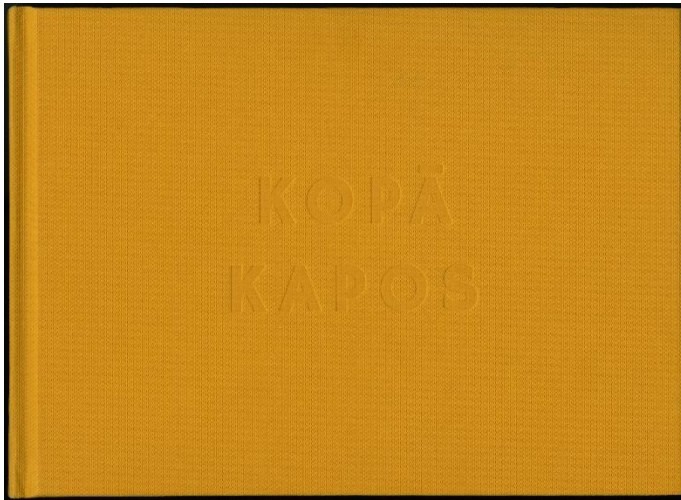

Kļaviņš, Eduards, Vilhelms Purvītis / Eduards
Kļaviņš ; [māksliniece Anta Pence]. Rīga :
Neputns, c2014 105, [6] lpp. : il. ; 26 cm.
Latvijas mākslas klasika . ISBN
9789934512254.

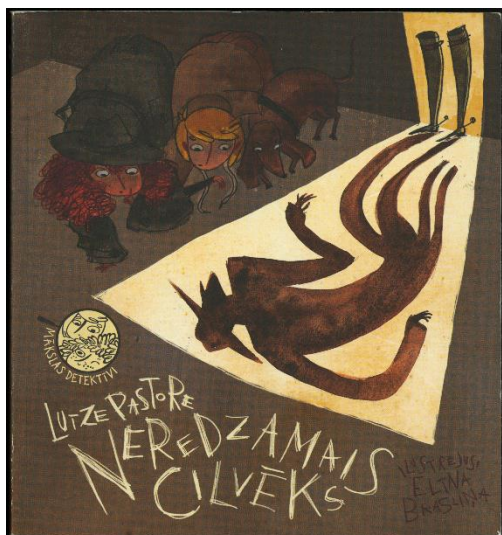
Ābele, Kristiāna, Johans Valters = Johann Walter / Kristiāna Ābele ; [māksliniece Anta Pence ; literārā redaktore Guna Pence ; tulkojums angļu valodā Valdis Bērziņš ; fotogrāfi Normunds Brasliņš, Uldis Pauzers, Jānis Pipars]. Rīga : Neputns, c2014 129, [6] lpp. : il., portr. ; 26 cm. Latvijas mākslas klasika . ISBN 9789934512407.

Par grāmatu “Kopā kapos”, kas veltīta kapusvētku tradīcijai Latvijā, precīzi ir pateikusi Janīna Kursīte: “Daudzas lietas, ko darām regulāri, īpaši neapceram, un pie tādām šķietami pašsaprotamām norisēm pieder ik gadu visos Latvijas kapos atzīmējamie Kapusvētki, nosaukti dīvainā vārdkopā, kurā vienuviet apvienota miršanas (kapu) un svinēšanas (svētki) ideja.”

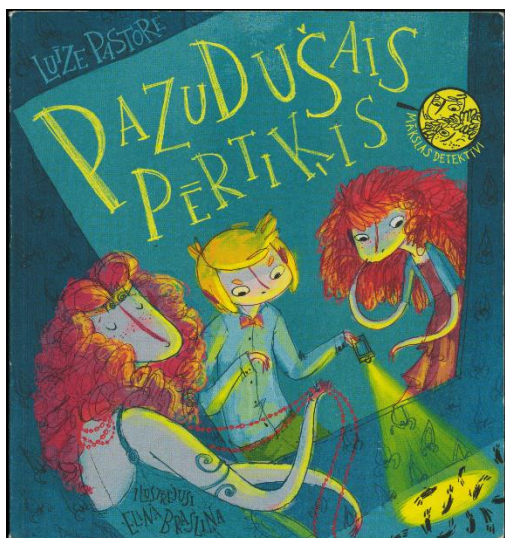

Grauds, Mārtiņš, Kopā kapos = Cemetery festival - coming together / [Mārtiņš Grauds ; redaktore Inese Zandere ; dizains: Rūta Briede un Artis Briedis ; tulkotāja angļu valodā: Sabīne Ozola]. Rīga : Neputns, ©2016 138, [3] lpp. : ilustrācijas ; 19 x 26 cm + pielikums (1 saloc. lp.). ISBN 9789934512872.

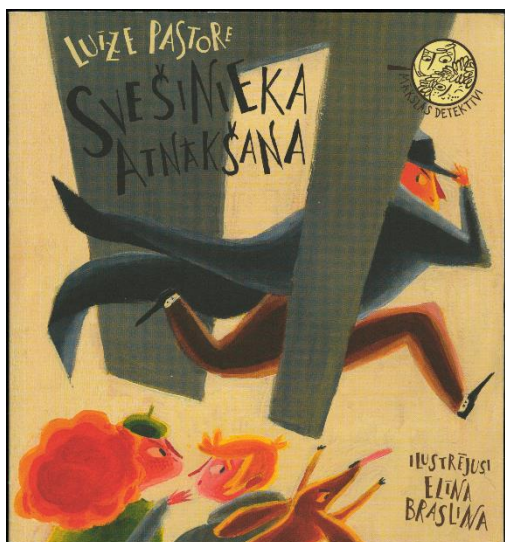
«Mākslas detektīvi» ir stāstu sērija bērniem, kas aicina sekot mākslas noslēpumiem pa pēdām un uzzināt, kas atrodas otrpus ievērojamāko Latvijas mākslinieku gleznām. Katra sērijas grāmata mazajiem lasītājiem sniedz iespēju nokļūt mākslas aizkulisēs un doties piedzīvojumos, kas saistīti ar kādu no Latvijas mākslinieku darbiem. Sērijā šķetināti Jaņa Rozentāla gleznas «Princese ar pērtiķi» un Kārļa Padega zīmējuma «Zābaki un suns» noslēpumi, bet sērijas grāmata «Svešinieka atnākšana» veltīta Latvijas Nacionālā mākslas muzeja dārgumam — Niklāva Strunkes gleznai «Cilvēks, kas ieiet istabā». Otrpus gleznām dodas grāmatu literārie varoņi — mazais detektīvs Teo ar savu sabiedroto Pogu, kurai pieder suns — taksis vārdā Komats. Neatņemama «Mākslas detektīvi» grāmatu sērijas sastāvdaļa ir jaunās grafīķes Elīnas Brasliņas ilustrācijas.

Pastore, Luīze, Neredzamais cilvēks / Luīze Pastore ; [ilustrējusi Elīna Brasliņa ; literārā redaktore: Māra Ņikitina]. Rīga : Neputns, ©2015 59 lpp. : il. ; 22 cm. Mākslas detektīvi ; 2. grāmata . ISBN 9789934512513.

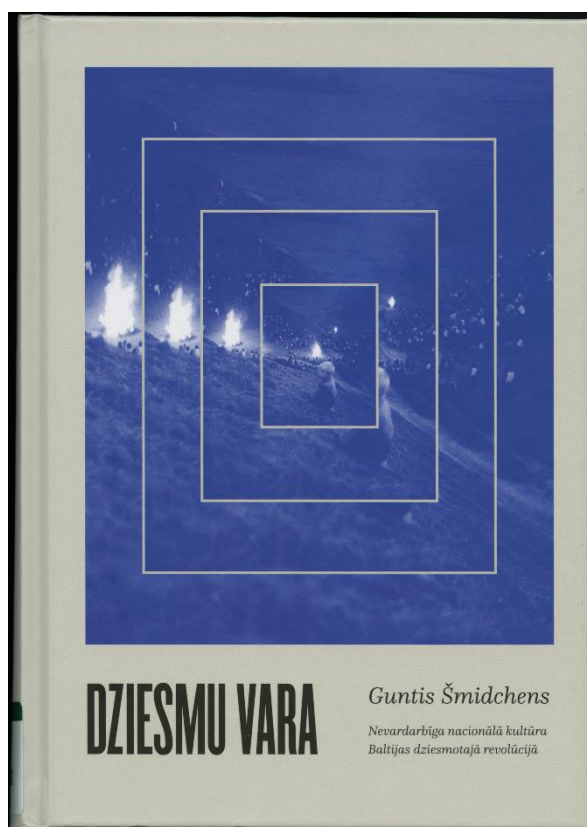

Pastore, Luīze, Pazudušais pērtiķis / Luīze Pastore ; [ilustrējusi Elīna Brasliņa ; literārā redaktore: Māra Ņikitina]. Rīga : Neputns, ©2015 59 lpp. : il. ; 22 cm. Mākslas detektīvi ; 1. grāmata . ISBN 9789934512506.

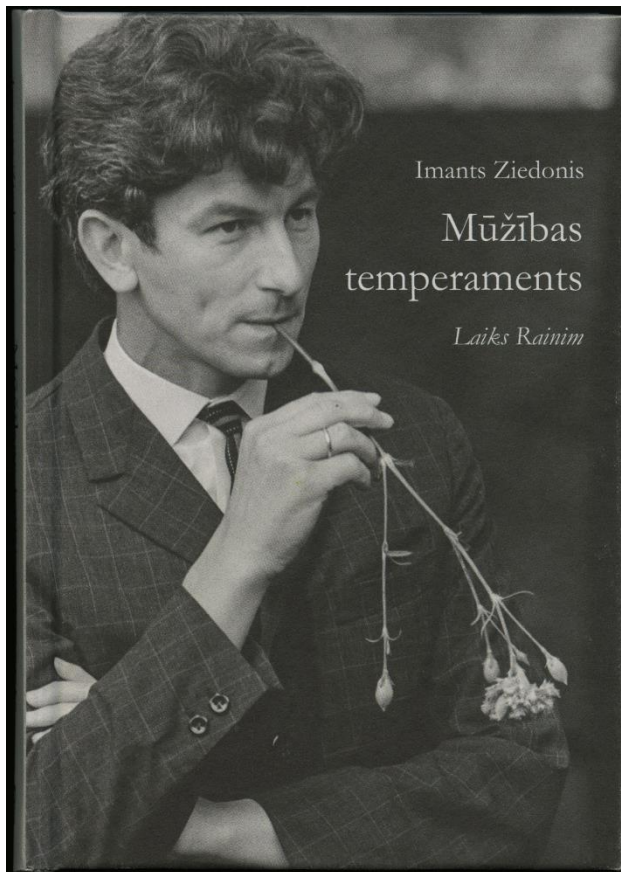
Pastore, Luīze, Svešnieka atnākšana / Luīze Pastore ; ilustrējusi Elīna Brasliņa ; [literārā redaktore Sigita Kušnere]. Rīga : Neputns, ©2015 59 lpp. : il. ; 22 cm. Mākslas detektīvi ; 3. grāmata . ISBN 9789934512674.

Grāmatā “Dziesmu vara” tās autors Guntis Šmidchens meistarīgi apvieno vēstures, antropoloģijas, folkloras, muzikoloģijas un pat sociālas psiholoģijas zināšanas, lai izgaismotu notikumus 20. gadsimta 80.–90. gados, kad Igaunijas, Latvijas un Lietuvas iedzīvotāji konfrontēja militāru lielvaru un izcīnīja neatkarību Baltijas dziesmotajā revolūcijā. Tās gaitā dziedošie baltieši saglabāja ticību nevardarbīgai politiskai rīcībai, stādamies pretī bruņotiem padomju karavīriem “ar garaspēku pret karaspēku”. Autors pētījumā apskata vairāk nekā 110 kora, roka un tautas dziesmas gan poētiski, gan arī to vēsturiskajā un kultūras kontekstā. 2014. gadā šo pētījumu angļu valodā ar nosaukumu *The Power of Song: Nonviolent National Culture in the Baltic Singing Revolution* izdeva University of Washington Press.

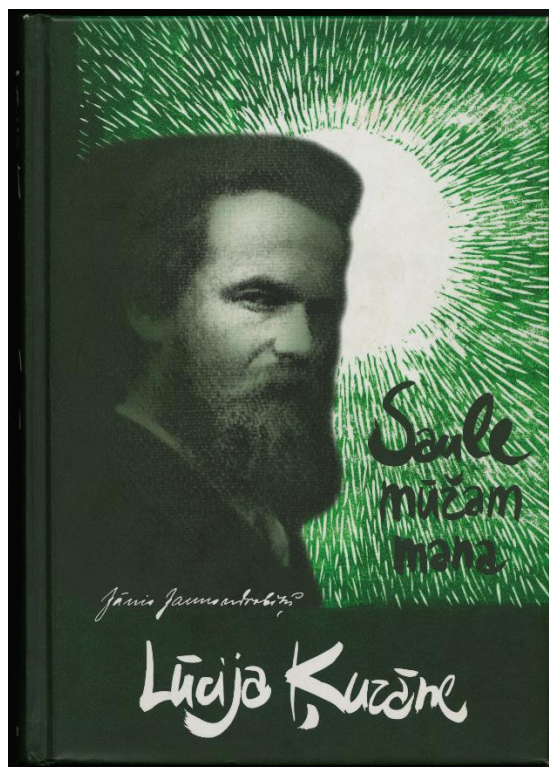
Šmidchens, Guntis, *Dziesmu vara : nevardarbīga nacionālā kultūra Baltijas dziesmotajā revolūcijā* / Guntis Šmidchens ; no angļu valodas tulkojusi Ingūna Beķere ; dziesmas no vācu valodas tulkojis Ingmārs Bisenieks, no lietuviešu valodas - Jānis Elsbergs, no igauņu valodas - Guntars Godiņš ; literārā redaktore Ingmāra Balode ; zinātniskais redaktors Valdis Muktupāvels ; Zigmunda Lapsas dizains. Rīga : Mansards, [2017] 563, [1] lpp. : faksimili, ilustrācijas, notis ; 22 cm ISBN 9789934121531.

Imanta Ziedoņa *Mūžības temperamentā* sastopas divas lielas personības. Ziedonis par savu virsuzdevumu ir uzskatījis Raiņa rehabilitāciju, atbrīvošanu no padomju ideoloģiski estētiskā mīta, kura rezultātā Rainis tika vērtēts kā proletariāta dzejnieks, sociālistiskā reālisma ideologs un praktiķis. Ziedoni nodarbina un iedvesmo gan Raiņa dzejas motīvi, gan drāmu personāži, sevišķi garīgā un intelektuālā spēka raksturi Tots un Spīdola. Imanta Ziedoņa grāmatas *Mūžības temperaments* apakšvirsraksts ir *Studijas par Raini* un tas ir literatūras vēsturē neparasts gadījums, kā viens dzejnieks tuvojas otram un izceļ mums viņa domas.

Ziedonis, Imants, *Mūžības temperaments* : studijas par Raini / Imants Ziedonis ; sakārtojusi Andra Konste ; Gunāra Janaiša fotoattēli ; [redaktore: Ieva Lejasmeijere ; priekšvārds: Ausma Cimdiņa ; Māra Garjāņa dizains]. Rīga : Mansards, ©2015 161, [1] lpp. : il. ; 20 cm. ISBN 9789934121173.

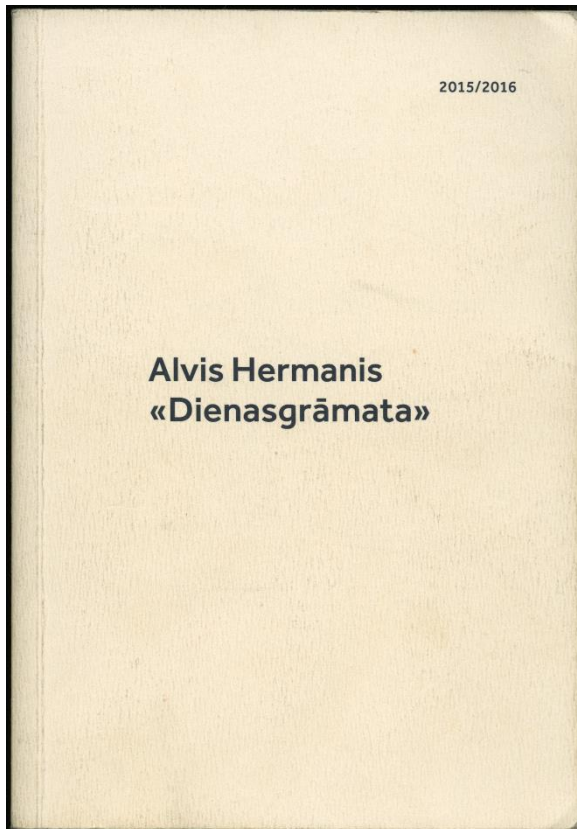
2017. gadā latviešu literatūras klasiķim Jānim Jaunsudrabiņam apritēja 140 gadu, savukārt viņa pētniecei rakstniecei un literatūrzinātniecei Lūcijai Ķuzānei – 90 gadu jubileja. Grāmatai “Saule mūžam mana” autore devusi apakšvirsrakstu “Jāņa Jaunsudrabiņa dzīves literārs konstruējums”, tās pirmizdevums iznāca 1986. gadā. Jaunajā izdevumā manuskripts restaurēts atbilstoši iecerei, bez cenzūras svītrojumiem un labojumiem, papildināts ar jaunatklātiem faktiem un fotomateriālu. Grāmatai pievienots plašs skaidrojošs personu rādītājs. Literatūrzinātnieks Guntis Berelis par Lūcijas Ķuzānes grāmatas “Saule mūžam mana” pirmo izdevumu rakstījis: “Lūcijas Ķuzānes proza allaž bijusi ar kultūrvēsturisku ievirzi (..); starp citu, grāmata par Jaunsudrabiņu “Saule mūžam mana”, manuprāt, ir vienīgais veiksmīgais mēģinājums radīt Jaunsudrabiņa biogrāfiju.”

Ķuzāne, Lūcija, Saule mūžam mana : Jāņa Jaunsudrabiņa dzīves literārs konstruējums / Lūcija Ķuzāne ; redaktore Līvija Baumanė-Andrejevskā ; Esmeraldas Tāles dizains ; prettitulā J. Vintera foto. Pārstrādāts un papildināts 1986. gada izdevums. Ķekava : Lasītava, [2017] 358, [1] lpp. : ilustrācijas, portreti ; 22 cm ISBN 9789934866463.

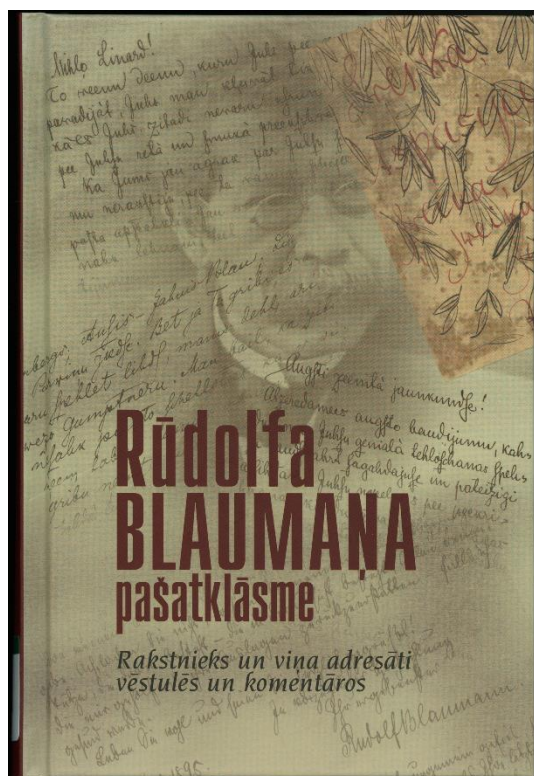
Alvja Hermaņa “Dienasgrāmata” ir fiksēti 2015./2016. gada sezonas notikumi. Šī dienasgrāmata patiesībā ir tāda pati fikcija kā teātris – īstenības imitācija. Tā rakstīta ar domu par izdošanu, tātad – lasīšanai svešiem cilvēkiem. Alvis Hermanis pats to arī skaidri pasaka – tā nav gluži īsta dienasgrāmata. Hermanis savu personīgo dzīvi spēj raksturot kā teātri un savos tekstos ir gana azartisks un humora pilns. Alvis Hermanis arī atzīst:

”Es, piemēram, negribētu, ka grāmatu par mani un manu darbu raksta kāds cits. Jo neesmu pārliecināts, ka jel kurš cits, izņemot mani, ir spējīgs saprast – ar ko es īsti nodarbojos un kas aiz visa tā stāv. Es pats pamēģināšu to uzrakstīt.”

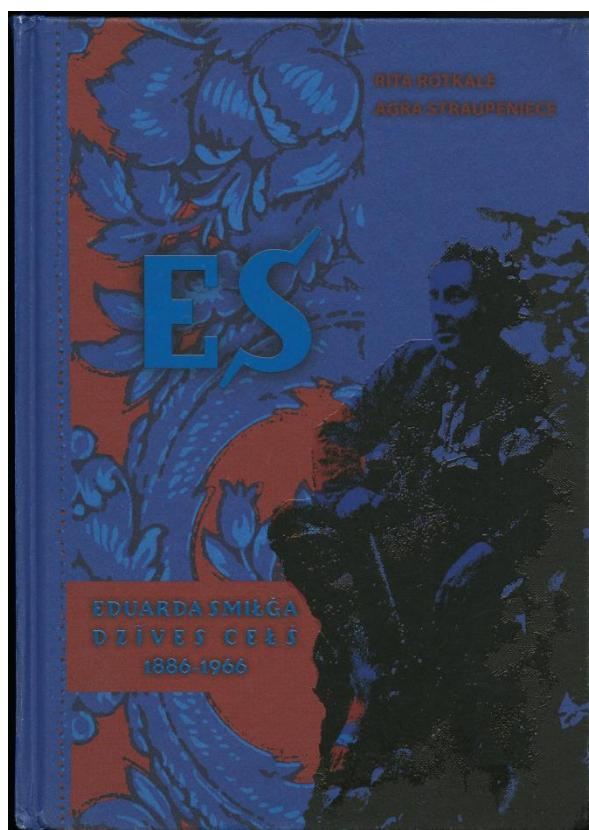
Hermanis, Alvis, Dienasgrāmata :
[2015/2016] / Alvis Hermanis ;
[redaktore Maima Grīnberga ;
māksliniece Dita Pence]. Rīga : Neputns,
©2016 246, [1] lpp. ; 18 cm. ISBN
9789934512933.

Rūdolfā Blaumaņa dzīves un daiļrades pētnieces, literatūrzinātnieces Līvijas Volkovas sagatavotajā rakstnieka vēstuļu pilnajā izdevumā pirmoreiz apkopotas visas pieejamās Blaumaņa 355 vēstules, kur līdzās jau iepriekš publicētajām būs vairāk nekā 10 pirmpublicējumi, kas atrasti Rakstniecības un mūzikas muzeja fondos, Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un retumu nodaļā, kā arī privātpersonu krājumos. Šajā izdevumā vēstuļu teksti publicēti, saglabājot visas oriģinālos esošās Blaumaņa rakstības, respektīvi, valodas īpatnības. Iepriekšējos publicējumos svītrotie paša rakstnieka necenzētie vārdi un izteikumi viscaur atjaunoti. Ar pirmavotu pētījuma starpniecību varam izbaudīt Rūdolfā Blaumaņa pašatklāsmi. Rakstnieks un viņa adresāti vēstulēs un komentāros pie lasītājiem atgriežas, pateicoties izcilās zinātnieces, Blaumaņa pētnieces Līvijas Volkovas veikumam, kurā viņa apkopojusi, izpētījusi un skaidrojusi rakstnieka vēstules. Pētījums kļuvis par aizraujošu lasāmvielu, kas par mūsu rakstniecības ģēniju Blaumani stāsta no ļoti personiska skatpunkta.

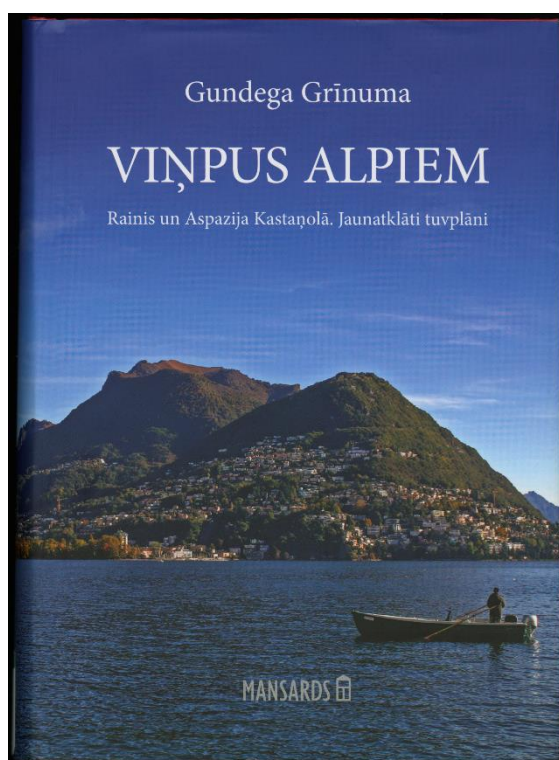
Rūdolfā Blaumaņa pašatklāsmē : rakstnieks un viņa adresāti vēstulēs un komentāros. Līvijas Volkovas rakstnieka vēstuļu apkopojums, izpēte, skaidrojumi un priekšvārds ; mākslinieks Māris Sīmansons. Rīga : Zinātne, 2017. 671 lpp. ISBN 9789934549380.

Teātra zinātnieču kopdarbs ir pirmā tik plaša biogrāfija, kas tapusi par vienu no nozīmīgākajām personībām latviešu teātra vēsturē. Darbs ir tapis ilgu gadu pētniecības rezultātā, strādājot ar Eduarda Smiļģa arhīvu un citiem dokumentāliem materiāliem, kā arī ar laikabiedru liecībām. Grāmatā atklāts Smiļģa personības talanta vēriens, tā saistība ar laikmeta sabiedrisko un mākslas dzīvi. Autores ir mēģinājušas kļiedēt mītus un leģendas, kas gadu gaitā apvijušas dižo personību, konfrontējot tos ar faktiem. Grāmata atklāj tās varoni nebeidzamā cīņā ar ārējiem spaidiem, iekšējām pretrunām, arī cilvēciskām vajībām, tomēr kā cilvēku, kas spēja saglabāt savu augstāko ideālu – sapni par teātri, kas sēj garu. Cilvēku, kurš par spīti visam un visiem saglabāja veselu savu ES. Eduardu Smiļģi nav iespējams “turpināt”, viņam “sekot”, “glabāt tradīcijas”, un nav tādas “Smiļģa skolas”. Jo kaislīgā, karstā degšana gadu desmitu garumā uz “vecās Dailes” skatuves bija viņa klātbūtnes radīta. Viņa klātbūtne vienlaikus pieprasīja un panāca augstāko spēku sasprindzinājumu un emocionālo saviļņojumu, kas atslāba, tikko viņa nebija klāt. Viņš bija “nesavācams” ģēnijs. Viņu nevarēja pieradināt, piesaistīt, sakopt. Nomazgāt, sasukāt, paēdināt.

Rotkale, Rita, Straupeniece, Agra. ES. Eduarda Smiļģa dzīves ceļš : 1886–1966. Māksliniece Daiga Brinkmane. Rīga : Vesta-LK, 2017. 198 lpp. ISBN 9789934511455.

2015. gads reanimēja 21. gadsimta latvieša interesi par abiem nacionālās literatūras klasiķiem. Šī grāmata ir aicinājums turpināt Raiņa un Aspazijas dzīves un darba izzināšanu. Kāpēc Kastaņola? Politiskās emigrācijas laiks brīvajā Šveicē ir visnepilnīgāk izpētītais posms Raiņa un Aspazijas paralēlajās biogrāfijās. Bet tieši tur un tolaik Rainis sarakstīja lielu daļu no savām literāri augstvērtīgākajām lugām un dzejoļu krājumiem. Un tieši tur un tolaik, apgūstot Šveices demokrātijas pieredzi un Aspazijai līdzdomājot, Rainis kļuva par latviešu nacionālo centienu dziļākās ideoloģiskās jēgas plānotāju. Turklāt Kastaņola nes duālu nozīmi. Rainim, kā zināms, tā kļuva par otro dzimteni un ar laiku arī par mūžīgās atjaunotnes simbolu. Turpretī Aspazijai “saulainais stūrītis” atnesa depresiju, slimības un radošu apsīkumu.

Grīnuma, Gundega. Viņpus Alpiem: Rainis un Aspazija Kastaņolā. Jaunatklāti tuvplāni. Zinātniskais redaktors Jānis Zālītis ; Alda Aleka dizains ; Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts. Rīga : Mansards, 2017. 966 lpp. ISBN 9789934121791.

Sarakstu sagatavoja kultūras žurnāliste Liega Piešiņa